

- низький рівень поінформованості сільгоспвиробників про страхування сільськогосподарської продукції. Страхування сприймається сільгоспвиробниками як вимушений засіб для отримання банківського кредиту та/або державної дотації, що обумовлює їхній низький попит на страхування;

- наявність взаємної недовіри у страховиків, які не мають достатньої інформації для розрахунку тарифів та у виробників сільськогосподарської продукції, які не мають впевненості в отриманні страхового відшкодування;

- висока вірогідність необхідності надання прямої державної допомоги сільгоспвиробникам у випадку настання для них надзвичайних подій.

Визначені проблеми потребують розв'язання консолідованими зусиллями органів державної влади та учасників ринку страхування сільськогосподарської продукції, безпосередньо запровадження досвіду Франції в сільськогосподарському страхуванні також допоможе залучити більше як страховиків, так і сільськогосподарств.

Загалом, порівняльний аналіз сільськогосподарського страхування в Україні та Франції вказує на важливість подальшого розвитку та популяризації цього виду страхування в Україні.

Інколи варто звертати увагу на досвід розвинутих ринків, таких як Франція, для вдосконалення системи сільськогосподарського страхування в Україні з метою забезпечення стійкого розвитку сільського господарства та захисту фермерів від негоди та економічних ризиків.

Список літератури

1. Журавка О.С. Аналіз сучасного стану страхового ринку України URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5493>.

2. Марценюк О.В. Інтеграційні процеси як чинник розвитку страхового ринку України. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua>

3. Вдовенко Л.О., Черненко О.С. Фінансова безпека суб'єктів підприємництва в аграрній сфері: монографія. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД». 2017. 252 с.

4. Офіційний веб-сайт Ліги страхових організацій України URL: <http://uainsur.com/>

5. Руда О.Л. Розвиток страхового ринку в Україні URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>

УДК: 366.543:336:338.46(477)

І. Тарасенко, О. Козирєв

irataras@ukr.net, alexiskozyrev@gmail.com

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Недостатній рівень обізнаності громадян України про свої права як споживачів фінансових послуг, незнання існуючих механізмів їх захисту, значна кількість скарг, які надходять до Національного банку України, робить актуальним завдання розробки комплексу заходів, спрямованих на підвищення рівня фінансової грамотності населення.

Порушення, які найчастіше фіксувалися протягом останніх років Національним банком України при опрацюванні скарг споживачів фінансових послуг, це: приховування реальної вартості кредитів, замовчування комісій і додаткових витрат; неправдивість інформації в рекламі, яка вводить в оману споживачів фінансових послуг або приховує істотні умови надання фінансових послуг; нав'язування страхових послуг компаніями, які є партнерами банку; підвищення тарифів або зміна процентних ставок без повідомлення споживачів; відмова у видачі документів, виписок, довідок про надання послуги та інші.

Особливістю сучасного етапу розвитку світової економіки слід визнати те, що розвиток виробництва, посилення конкуренції призвели до перевиробництва товарів (виробництва у значно більшій кількості, ніж їх можна спожити). Наслідком цього стало те, що заради продажу виробленої продукції та послуг і з метою отримання надприбутків з боку товаровиробників (виробників послуг) ведеться «справжнє полювання» за споживачами, яке у випадку позитивного завершення з боку виробника чи продавця також повинно призводити до задоволення потреб споживача як отримувача товару чи послуги. При цьому споживач повинен володіти достатніми і дієвими механізмами по захисту своїх прав, у зв'язку з чим виникає постійна необхідність удосконалення правових механізмів захисту таких прав.

Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» визначає [1]: захист прав споживачів небанківських фінансових послуг має реалізовуватись з допомогою вживання відповідних заходів НБУ та Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, зокрема з метою запобігання та припинення порушень законодавства на ринку фінансових послуг. Цей Закон передбачає, що фінансова установа до укладення з клієнтом договору про надання фінансової послуги повинна надати йому інформацію про механізм захисту його прав та порядок урегулювання спірних питань із фінансовою

установою, реквізити НБУ та Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, а також реквізити органів із питань захисту прав споживачів.

Найважливішим джерелом інформації про порушення і неприйнятні практики діяльності фінансових організацій є звернення громадян.

За результатами досліджень USAID «Трансформація фінансового сектора» [2] було встановлено: 50% людей не знають, куди звертатись у разі порушення їхніх прав та інтересів як споживачів фінансових послуг; 80% людей взагалі нікуди не бажають звертатися, оскільки не довіряють наявним каналам або вважають їх малоефективними.

В Україні для вирішення завдань захисту прав споживачів, з метою підвищення рівня фінансової грамотності, а також впровадження сучасних механізмів захисту прав споживачів було прийнято та реалізуються Закон України «Про захист прав споживачів» [3] і Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав споживачів фінансових послуг» [4]. Відповідно до законодавства України права споживачів фінансових послуг реалізуються через право: на захист через державні органи; на належну якість обслуговування; на потрібну, достовірну та своєчасну інформацію про фінансову послугу; вільного вибору фінансової послуги та компанії, яка її надає; знати свої права споживача фінансових послуг; на відмову від фінансової послуги та розірвання договору про таку послугу в разі, якщо виконавець такої послуги своєчасно не приступив до виконання обов'язків за договором; на відшкодування збитків, завданих невиконанням або неналежним виконанням договору про фінансові послуги; на об'єднання у громадські організації споживачів фінансових послуг; інші права, передбачені законодавством України.

Органами, які здійснюють державне регулювання фінансових послуг і забезпечують захист прав споживачів цих послуг в Україні, є: Національний банк України, який здійснює регулювання і нагляд за банківською діяльністю; Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, яка регулює і контролює діяльність на фондовому ринку; Державна споживча інспекція, яка у сфері фінансових послуг здійснює захист прав споживачів послуг у частині контролю договорів споживчого кредитування, і є в Україні спеціальним уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів. Захист прав споживачів фінансових послуг також здійснюють суди.

До основних принципів захисту прав споживачів фінансових послуг, визначених Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав споживачів фінансових послуг» [4], віднесено: (1) забезпечення відповідального ставлення до всіх категорій споживачів фінансових послуг; (2) забезпечення своєчасного надання повної, точної та достовірної інформації про фінансові послуги суб'єктів господарювання, які надають фінансові послуги, та про їх фінансовий стан; (3) сприяння просвітницькій роботі з метою забезпечення обізнаності споживачів фінансових послуг, отримання ними навичок, знань та впевненості щодо розуміння ризиків, відповідальності та можливостей, пов'язаних із користуванням фінансовими послугами; (4) забезпечення відповідальної ділової поведінки осіб, які надають фінансові послуги, та їх уповноважених представників (осіб, що надають посередницькі послуги на ринках фінансових послуг); (5) забезпечення захисту коштів та інших активів споживачів фінансових послуг від шахрайства та зловживань; (6) забезпечення захисту персональних даних споживачів фінансових послуг; (7) створення і впровадження механізму досудового вирішення спорів щодо надання фінансових послуг; (8) сприяння конкуренції у сфері надання фінансових послуг.

У 2009 році розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1026-р (від 3 вересня 2009 р.), усвідомлюючи важливість проблеми, яка потребує розв'язання, було прийнято Концепцію захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг в Україні [5]. Необхідність розроблення Концепції захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг в Україні [5] обумовлювалася такими умовами: (1) розвитком та розширенням спектра небанківських фінансових послуг, створенням умов для активного залучення до ринків таких послуг споживачів, які зазвичай не мають достатньої інформації та необхідного обсягу знань про особливості та споживчі характеристики фінансових послуг, а також рівень ризиків і можливі наслідки набуття додаткових фінансових зобов'язань та порівняння умов їх надання небанківськими фінансовими установами; (2) стрімким розвитком пропозиції на ринку фінансових послуг в умовах недосконалої правової бази та відповідно недостатнього забезпечення захисту прав споживачів було визначено чинниками зростання недовіри до таких ринків і, як наслідок, зниження попиту на запропоновані фінансовими установами послуги; (3) збільшенням кількості та причинами звернень громадян до органів, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг, дозволило зробити висновки, що заходи із забезпечення захисту прав споживачів, здійснювані зазначеними органами, об'єднаннями учасників ринків фінансових послуг та громадськими об'єднаннями, не відповідають вимогам часу і недостатньою мірою впливають на запобігання недобросовісному наданню небанківських фінансових послуг.

Метою Концепції захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг визначено удосконалення системи захисту прав споживачів та забезпечення її ефективності. Така система повинна базуватися на наступних принципах [5]: (1) ефективності державного регулювання; (2) дотримання гарантованих законом прав споживачів на захист; (3) прозорості діяльності небанківських фінансових установ та інших суб'єктів господарювання, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, але мають передбачену законом можливість надавати окремі види фінансових послуг; (4) збалансованості інтересів суб'єктів господарювання, які надають небанківські фінансові послуги, та споживачів.

Захист прав споживачів фінансових послуг – це системна діяльність, до якої належить: нагляд за дотриманням фінансовими установами основних принципів у сфері захисту прав споживачів фінансових послуг, здійснення моніторингу дотримання Законів України та добровільних Кодексів у цій сфері, нагляд та контроль за поведінкою учасників фінансових ринків, просвітницька діяльність, спрямована на підвищення рівня обізнаності споживачів щодо характеристик та особливостей надання фінансових послуг, вирішення спорів між надавачами та споживачами фінансових послуг. Світовий досвід захисту прав споживачів фінансових послуг дає підстави для чіткого розуміння цієї діяльності як системної.

Список літератури

1. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 № 2664-III. Редакція від 01.01.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text> (дата звернення 05.04.2023).
2. ПРОЕКТ USAID «ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ». Київ, січень 2020 р. URL: http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2020/01/Insurance-Report_Jan2020.pdf (дата звернення 02.04.2023).
3. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 № 1023-XII. Редакція від 19.11.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text> (дата звернення 05.04.2023).
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав споживачів фінансових послуг: Закон України від 20.09.2019 № 122-IX. Редакція від 20.09.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/122-20#Text> (дата звернення 03.04.2023).
5. Про схвалення Концепції захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг: Розпорядження Кабінету міністрів України від 03.09.2009 № 1026-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1026-2009-%D1%80#Text> (дата звернення: 05.04.2023).

УДК 336.71

Б. Обертинський, Л. Обертинський
obertynskyi.bv@knutd.edu.ua

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ БАНКІВ

Оцінюючи загальний стан інвестиційної діяльності банківського сектору на початок 2023р. слід наголосити на тому, що питання накопичення ресурсів інвестиційного потенціалу є актуальними та такими, від обсягу та джерел яких залежить фінансова стійкість банківських установ України та надійність банківського сектору держави в цілому. Основними державними ТОП-банками країни за сплаченими коштами до бюджету на 01.01.2023р., попри військову агресію, залишаються такі банки: Приватбанк, Укргазбанк, Ощадбанк та Укрескімбанк (рис. 1).

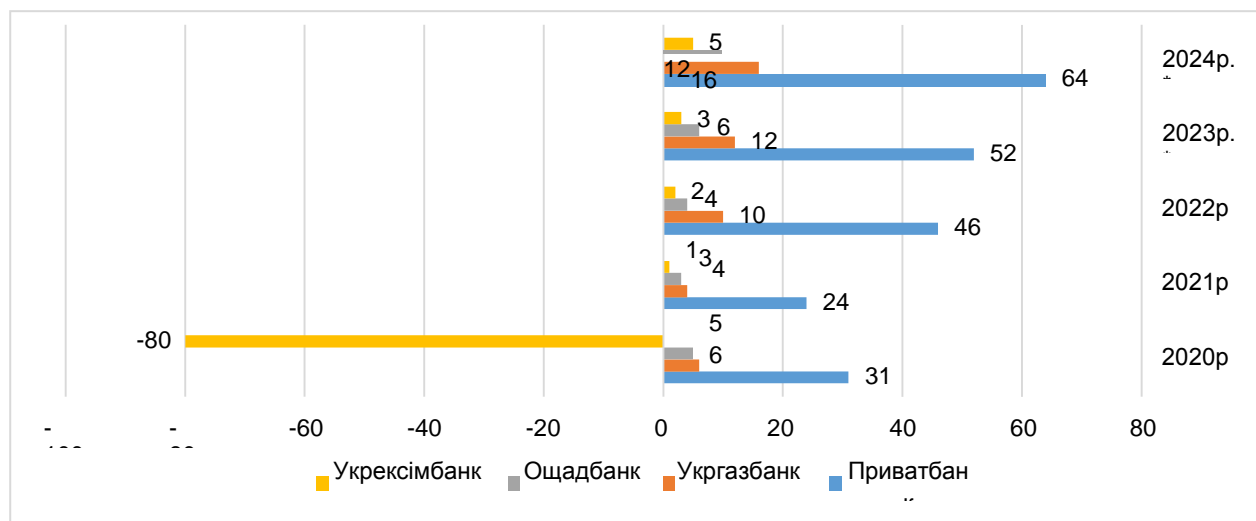

Рис. 1. Сплачені кошти державними банками до бюджету та отримані з бюджету (млрд.грн.)

Джерело: побудовано автором на основі [1; 14-17]

* - прогнозні данні на кінець відповідного року.